

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss av betänkandet Ett starkt judiskt liv för framtida generationer – Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3)

Er beckning: Ku2024/00162

Länsstyrelsen i Stockholms synpunkter på betänkandets förslag

Länsstyrelsen välkomnar en strategi för stärkt judiskt liv i Sverige och tillstyrker i stora delar strategins målsättningar samt övriga förslag i utredningen. Det är viktigt att alla som identifierar sig som judar ska kunna leva öppet och tryggt i Sverige. Vi stödjer särskilt förslagen i de delar av betänkandet som föreslår åtgärder i syfte att stärka förutsättningarna samt säkra fortlevnad och utveckling av judiskt liv i Sverige.

Länsstyrelsen avstyrker delvis förslaget om att en nationell samordnare ska utses för hela strategin och lämnar i stället ett förslag på delat uppdrag. Vidare avstyrker myndigheten förslagen om pilotkommuner samt öronmärkta medel från anslag 7:2 för kulturmiljövård till förmån för annan finansiering.

5.1.2 En nationell samordnare ska utses för att leda och samordna arbetet med strategin

Länsstyrelsen avstyrker delar av förslaget och föreslår i stället att arbetet med strategin delas upp i en uppföljande del och en främjande del där ansvaret delas mellan en myndighet och en samordnare.

Uppföljningen av strategin och fördelningen av statsbidrag kan inkluderas i Länsstyrelsen i Stockholms uppdrag, på liknande sätt som med samordningen och uppföljningen av strategin för romsk inkludering som sker idag. Strategin blir då en del i ett övergripande och sammanhållet arbete för de nationella minoriteterna.

2024-05-20

En samordnare eller ambassadör kan tillsättas för att arbeta mer aktivt i nära samverkan med den judiska minoriteten och främst fokusera på att främja judiskt liv i Sverige och ge stöd till berörda aktörer. Betänkandet lyfter fram behovet av en samordnare med förtroende hos minoriteten, med förmåga att driva på arbetet och som har en fristående roll i förhållande till regeringen. Det bör därför övervägas att ge minoriteten uppdraget att utse en person som kan bära uppgiften att driva och utveckla de delar av strategin som handlar om att stärka strategins främjande delar.

Länsstyrelsen delar betänkandets invändning att det med en samordnare finns en risk för att det blir svårare för offentliga aktörer att känna ett ägarskap för strategin, samt att arbetet inte införs i ordinarie strukturer efter strategiperiodens slut. Likaså att det finns en risk för att ansvarsfördelningen blir otydlig i förhållande till det uppdrag Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget har att samordna och följa upp genomförandet av minoritetspolitiken. Arbetet för helhetssyn och jämlikhet mellan de fem nationella minoriteterna kan försvagas om ansvaret för den judiska strategin läggs på en separat samordnare.

Sårbarheten för hat och hot samt risken för uppehåll i strategins genomförande är större med ett uppdrag och ansvar på en enskild samordnare i jämförelse med en myndighet. Arbetet kan också fördröjas eller avstanna helt om den nationella samordnaren exempelvis blir långvarigt sjuk, föräldraledig eller byter arbete.

Länsstyrelsen har redan etablerade nätverk med myndigheter, kommuner och regioner vilket underlättar för samordning och uppföljning av strategin men även erfarenhetsutbyte mellan aktörer. Ett av nätverken innefattar länsstyrelserna och deras regionala uppdrag inom bland annat mänskliga rättigheter, barnrätt och nationella minoriteter. Länsstyrelserna har en central roll för genomslag på regional och lokal nivå. Genom det regionala minoritetspolitiska uppdraget kan länsstyrelserna utgöra en hävstång för strategin och säkerställa att den kopplas på befintliga samarbeten med region, kommuner och civilsamhälle. Landshövdingarna utgör en samlande kraft i länen där relationer med den judiska minoriteten byggts och förankrats över tid.

För att Länsstyrelsen i Stockholm ska kunna ansvara för den samordnande och uppföljande delen av strategin, hantera statsbidrag samt sprida och få genomslag för strategin, är

2024-05-20

ekonomiska medel nödvändiga. Finansieringen bör ha en lämplig fördelning mellan de två föreslagna uppföljande och främjande delarna.

5.1.6 Pilotkommuner

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att utse pilotkommuner med tillfälliga statsbidrag till förmån för permanent finansiering. Utifrån flera årliga uppföljningar av arbetet med strategin för romsk inkludering vill Länsstyrelsen understryka vikten av långsiktighet. Där ser en majoritet av kommunerna hellre en permanent finansiering, som skulle ge bättre förutsättningar för ett planerat och varaktigt arbete som kan implementeras i ordinarie strukturer.

5.2.4 Fortsatt arbete mot antisemitism i skolan

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att fortsatt stärka arbetet mot antisemitism och andra former av rasism i skolan. Antisemitism i skolan utgör ett av de största otrygghetsproblemen för judiska barn och unga, det visar bland annat rapporter från både Stockholm och Malmö stad. Okunskap om antisemitism gäller inte bara elever utan även undervisande lärare och annan skolpersonal. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att skolornas förmåga och pedagogik att undervisa om antisemitism är ett långsiktigt och utmanande arbete som behöver förstärkas. Redan påbörjat utvecklingsarbete med demokratistärkande insatser i skolan med syfte att motverka antisemitism och andra former av rasism bör därför få fortsatt stöd.

5.4 Kunskap, utbildning och forskning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att öka kunskap, utbildning och forskning i judiska studier och om judiskt liv. Den ekonomiska förstärkning som varit inom området för nationella minoriteter sedan 2022 behöver fortsätta för att få långtgående effekter och minska riskerna att okunskap om den judiska minoriteten påverkar myndighetsutövning.

5.5.1 Jubileumsår – 250 år av etablerat judiskt liv i Sverige

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att år 2025 ska uppmärksammas för att högtidlighålla 250 år av etablerat judiskt liv i Sverige, och att det offentliga bör ta ett särskilt ansvar inom ramen för sina verksamheter.

2024-05-20

Länsstyrelsen föreslår att samordnaren får ett uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna med dess landshövdingar, planera och högtidlighålla jubileet. Betänkandet lyfter att judiskt liv måste säkras utanför storstadsregionerna och genom länsstyrelsernas regionala förankring kan intensionen få genomslag.

Länsstyrelserna bör ges ett uppdrag samt ekonomiska resurser för att säkerställa att jubileumsåret får genomslag på regional nivå, i nära samverkan med både den judiska minoriteten i länet, samt med kommuner, regioner och andra relevanta aktörer.

5.5.5 Förstärkt vård av judiska byggnader och platser

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att 10 miljoner kronor per år 2024–2026 ska öronmärkas från anslaget 7:2, bidrag för kulturmiljövård. Enligt Länsstyrelsens nuvarande praxis prioriteras redan bidrag till vård av värdefulla judiska kulturmiljöer. Förslaget bedöms innebära påtagliga administrativa svårigheter och fördyrande handläggning. Bland annat behöver den befintliga fördelningsmodellen omarbetas och kompletteras med ett särskilt ansökningsförfarande. Enligt förordningen kan bidrag inte lämnas till vård av inventarier.

Gällande bidrag till vård av begravningsplatser behöver de judiska församlingarnas egna avgifter och regelverk för begravningsplatserna först utredas. Vidare behöver det klargöras i vilken mån medel från begravningsavgiften kan utgå för respektive begravningsplats och vilka åtgärder som denna avgift kan omfatta. Under 2024 kan det inte fördelas några öronmärkta medel då anslaget redan har fördelats. En treårig satsning är även olämplig då en större byggnadsvårdinsats kräver ett flertal år innan den har slutförts och ett bidrag kan rekvireras. För att gynna det judiska kulturarvet bör det ges möjligheter att kunna stötta behoven med bidrag långsiktigt och kontinuerligt när behoven uppstår.

6.6 Konsekvenser för statliga myndigheter

Länsstyrelsen delar inte betänkandets bedömning att förslaget med en nationell samordnare endast i begränsad omfattning förväntas påverka myndighetens arbete med samordning och uppföljning. Det är angeläget att de föreslagna insatserna för strategin finansieras i särskild ordning och inte på bekostnad av åtgärder som är av betydelse för samtliga nationella minoriteter.

Länsstyrelsernas roll genom det regionala uppdraget nämns endast marginellt i utredningen. Det förvånar utifrån myndighetens bredd

2024-05-20

på uppdrag och unika roll för minoritetspolitikens genomförande på regional och lokal nivå. Många av länsstyrelsernas uppdrag kan komma att beröras av strategin; brottsförebyggande arbete, kulturmiljö, nationella minoriteter, mänskliga rättigheter, barnets rättigheter. Om ambitionen är att länsstyrelserna ska vara en viktig part i genomförandet av strategin kräver arbetet resurssättning och styrning. I nuläget kommer det regionala minoritetsuppdraget utan resurser.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av vikarierande länsöverdirektör Claes Lindgren med utvecklingsledare Ulla Perman som föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillväxtdirektör Anna Conzen, samhällsbyggnadsdirektör Helena Remnerud samt chefsjurist Lena Johansson medverkat. Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.